

Historisk beretning ved Carl Lawaetz Gabe

Jeg, Carl Lawaetz Gabe, født på Refnæsgården, er blevet bedt om at komme med historisk korrekte oplysninger vedrørende Refnæsgården og området. Indtil 1975 er navnet på gården, Refnæsgården, hvilket naturligvis bør fremstå på diverse historiske input, der har fundet sted indtil år 1975.

Når du passere skellet øst for de gule huse, har du Vallehøj mod syd, hvor den nye radar er anbragt, Sagnet siger, at Valdemar den unge faldt ved et vådeskud her. Pilen skulle være afskudt af skytten Eskild, der boede i en lille lund nord for fæstningsvejen.

Fra parkeringspladsen øst for Refnæsgård kan man gå op til højre til Refnæsgårds højeste punkt 53 meter over havet. Her havde tyskerne i 1941-43 en lytte og udsigtspost. Først i slutningen af krigen var her en radarstation. I 1950-51 blev bunkeren under jorden bygget da vi kom ind i NATO. Der blev installeret en radar der hydraulisk kunne hæves og sænkes op over en vold, der dækkede den i nedsænket tilstand. Herfra har man en meget flot udsigt hele horisonten rundt. Med Djursland og Hjelm mod Nord, Samsø og Endelave mod vest. Fyn og fynshoved mod sydvest og Storebæltsbroen mod syd.

Hvis man går ligeud fra parkeringspladsen mod syd, kommer man ned midt mellem Vindekilde og Grimsdal. Her kan man ad en lille sti komme ud på bakken mellem dalene.

Det er ikke Kikud. Kikud er den klint, der skyder sig ud i stranden som en skibsstævn nede i Grimsdal. Havet tager hvert år et stykke af den. I tåget vejr stod der altid en udkiksmand i stævnen på et skib.

Mod øst er der to mindre dale Hesteskodal og jordbærdalen. Alle fire dale blev fredet af Carl Lawaetz i 1924. Så der må ikke bygges eller forandres noget.

Man kan ad små stier gå videre mod vesten enten op over skrænten til fårebakkerne eller ned gennem dalen langs klinten til plantagen. Den er sået i 1929 med en kornsåmaskine. Med agern og bog samlet af skolebørn på Fanø i Lillebælt. Som Carl Lawaetz også ejede. Gennem plantagen kommer man ud på Bavnebjerg, hvor man i gammel tid tændte bål, så man på den måde kunne sende hurtig besked til det øvrige land. Fiskebugten, som er privat, er bygget 1828. Midt mellem fiskerhuset og vejen har den gamle færgegård ligget. Der kunne gå en smukke ind til stranden nedenfor fiskerhuset.

Lidt vest for fiskerhuset er der nogle gamle lergrave. Her lå et lille teglværk. Man kan være heldig at se knust tegl i skrænten mod havet. Værktøjet fra dette teglværk blev averteret til salg i 1865. To trillebøre, nogle skovle og spader.

Nu kommer man hen til Fyrskoven, der er plantet af flere gange. Den første del så sent som omkring 1958. I 1930 blev der også plantet. Og de sidste 150 meter inden fyret var plantet i 1866.

Grunden fyret er bygget på, blev lejet af Refnæsgård i 100 år, da det blev bygget. Fyret blev belyst af petroleum og drejet af et urværk indtil der kom el omkring 1938. Neden for spidsen mod nord er der lavet høfder. Først i trediverne og sidst omkring 1950 – siden har havet taget så meget, så hvis fyret og fyrskoven skal bevares, skulle høfderne fornyes.

Hvis man fra parkeringspladsen går mod nord ud af fæstningsvejen. Her anbragte tyskerne 4 kanoner 12.5'er, på hver sin lille bakkekold. Selve kanonerne blev betjent af to mænd. En på hver side af løbet. De havde et lille sæde at sidde på og to store trådhjul. Et til at bevæge løbet op og ned og et til at dreje hele kanonen. De havde hver en meget stor Zeiss kikkert, med sigtelinjer i.

Kanonen kunne skyde til Samsø. Og man kunne tælle kuglerne derovre. Når man så gennem kikkerten.

Ammunition og projektiler lå i hvert sit nedgravede hul. Med betondæk over, understøttet af granpæle. Så pælerødderne og betonen styrtede ned og krudtet i et par af dem, inden man fik det fjernet efter krigen.

Hylsteret med krudtladning og projektilet blev først skruet sammen, lige inden det skulle bruges. Kanonerne blev fjernet på blokvogne i 1846, de blev trukket af nogle store trucks i kæder og blokvognene blev styret af to mand, en på hver side der bremsede hjulene. Det gik også galt. En fik kørt en tå af.

Skoven ned mod Nordstranden og hen til skellet er plantet lige efter krigen. Der er plantet en del egeskov op mod mergelgravene for enden af fæstningsvejen. Søer er opdæmmede og lavet i nyere tid.

Hvis man går tilbage af vejen og drejer mod vest, når man havnen. Her kan lige inden mellem træerne, se et lille kampestenshus bygget af tyskerne i slutningen af krigen, til et par heste og nogle grise. Lige vest herfor kan man ane nogle trappetrin i mursten og et plateau. Her lå to barrakker, og derfra var der løbegange ud til kanonerne, de var overdækket med net og kamufleret.

Hvis man går ned af stien langs med haven og drejer mod nord hvor den del og haven slutter, kommer man ned i Noidemose. Her er der en del gamle tørvegrave. Det var her og ved søndermose Gården fik sit brændsel i gamle dage.

På skrænten kan man finde mange ledeblokke fra Oslo området og Sverige. I skanseskoven var der oprindeligt en skanse.

Tyskerne jævnedes den en del ud, og havet har taget rigtig meget. Her kan man stadig se et mandskabsrum, dog med betonen væltet ned. Her var to køjer og en "Christiania" kakkelovn.

Udenfor skover stod er en stor lysvate. Nu kan man være heldig at se det støbte fundament ude på stranden. I kanten ind mod skoven ligger der endnu en bunker, men der stod en stor MAN-bil og trak en dynamo til strøm og lysmasterne.

I vinteren 1953-54 tog havet 7 meter hen mod fyrskoven. Inden vi når parkeringspladsen kommer vi gennem en lille lund, der af landemærket. Her har Nationalmuseet fundet ting, som de mener er ofret i stenalderen. Op gennem fyrreskoven er stadig enkelte flotte fyrretræer, og vest er et stengærde, hvor skoven gik til i 1866.

Fundamentet til et træhus, som telefonkablerne gik ud fra til Samsø og Jylland, er forsvundet ud over klinten. På den modsatte side af vejen havde tyskerne to barakker. Fyret var malet grønt under krigen.

Går man lige mod vest fra parkeringspladsen passerer man først de to maskinhuse. I det første stod der lokomobiler til at trække tærskværk og kvasbukker. I slutningen af krigen blev de ødelagt, da tyskerne havde brækket alt messing af. Nedenfor "Marinehuset" lå 4 barakker i slutningen af krigen, overfor var der æbletræer helt op til Valnødne. De var plantet i 1920erne. Den næste afdeling af haven indtil gråpæretræet er fra ca. 1915. Den sidste del nævnes hovedbygningen fra 1866. Der var drivhuse på den modsatte side af vejen. Gården var stråttækt under hele krigen. Sovgenfri og hestestalde havde fået et tegl lige efter krigen. Teglen til hovedbygningen stod for gavlen under Otto Lawaetz. Da alle stråttækte bygninger gik op i røg. De gamle staldbygninger forsvandt og en ny stald blev bygget. Branddammen blev gravet under krigen, men slog slet ikke til under branden.